

Redactioneel

Boekmancahier 16 opent met ‘De stad is sterker dan de staat’, een artikel van Paul Kuypers over de veranderingen in het openbaar bestuur en de daarmee samenhangende versterking van de steden en stedelijke regio’s. Dat de stad op een aantal terreinen inderdaad sterker is dan de rijksoverheid, komt met name tot uitdrukking op het terrein van kunst en cultuur. Steden ontwikkelen hun eigen culturele ambities en lijken steeds minder geneigd om zich wat betreft het kunstbeleid eenzijdig te richten op de directieven uit Rijswijk. Het accent van het lokale kunstbeleid ligt op het versterken van het eigen culturele imago. De voorname ideologische en maatschappelijke doelstellingen uit het verleden zijn daarbij op de achtergrond geraakt. De lokale overheden benadrukken eigenlijk zonder uitzondering ‘de kwaliteit van het kunstproduct’ en daarbij ontlenen zij de gebruikte terminologie direct aan het bedrijfsleven. Het stimuleren van de publieksparticipatie blijkt nog steeds een voorname doelstelling van het stedelijke kunstbeleid, maar de achterliggende doelstellingen zijn wezenlijk veranderd. Het accent ligt op het vergroten van de publieksdeelname, het gaat tegenwoordig om bezoekcijfers en zaalbezetting. In tegenstelling tot vroeger lijkt de sociale samenstelling van het publiek daarbij een factor van ondergeschikt belang.

Er blijken hardnekkige misverstanden te bestaan over de structuur van de financiering van het kunstleven in de Verenigde Staten. In brede kring worden de VS beschouwd als het tastbare bewijs dat een expliciet cultuurbeleid geen noodzakelijke voorwaarde is voor een bloeiend kunstleven. Het bedrijfsleven zou de voornaamste en enige mecenas zijn van de Amerikaanse kunstwereld. Op grond van een uitvoerig onderzoek komen Inez Boogaarts en Erik Hitters in het tweede artikel van het

Boekmancahier tot andere conclusies. Zo blijkt de financiering van de kunsten in de VS bij nader inzien aanmerkelijk gedifferentieerder en veelvormiger dan in Nederland wordt verondersteld. Sponsoring door het bedrijfsleven neemt in de praktijk een minder vooraanstaande plaats in en het belang van overheidsfinanciering is groter dan algemeen wordt aangenomen. Daar staat tegenover dat de financiële positie van veel Amerikaanse kunstinstellingen het laatste decennium aanmerkelijk is verslechterd als gevolg van de economische recessie en een conservatief politiek klimaat.

De periode rond de eeuwwisseling was in Nederland van groot belang voor het ontstaan van wat tegenwoordig volwasseneneducatie wordt genoemd. Vooraanstaande burgers, radicale liberalen en socialisten ontplooiden in het laatste kwart van de vorige eeuw tal van initiatieven om de volksmassa zedelijk en verstandelijk op te voeden. Het ontwikkelen van de schoonheidszin was daarbij aanvankelijk een belangrijk ingrediënt. Dat de motieven die hieraan ten grondslag lagen sterk uiteenliepen, wordt geïllustreerd in de bijdrage van Bastiaan van Gent. Hij stelt onder meer vast dat het esthetisch element in de volksopvoeding reeds in de jaren dertig op de achtergrond raakte. Na de Tweede Wereldoorlog werd ‘kunstopvoeding’ – als onderdeel van de volksopvoeding – regeringszaak en diende als wapen in de strijd tegen de vermeende ‘culturele en morele ontworteling’ van het volk. Naarmate de tijd vorderde verdween de term volksopvoeding van het toneel om plaats te maken voor het minder bevoogdende concept ‘vorming’. Criterium voor het welslagen van de kunstzinnige vorming was in de jaren zeventig de mate waarin werd bijgedragen aan de sociale vorming van de mens. In de jaren tachtig nam de aandacht voor de sociale en culturele emancipatie van

achterstandsgroepen verder af. Het accent kwam te liggen op kunstpromotie en de kunstzinnige vorming transformeerde zich tot ‘kunsteducatie’.

De beeldende kunstenaar en econoom Hans Abbing formuleert in de rubriek *Discussabel* dertien stellingen over overheidskunst. Naar zijn mening vertoont het huidige kunstbeleid oligarchische en ondemocratische trekjes. Tegen deze achtergrond pleit hij voor de ontwikkeling van een effectief en bovenal doorzichtig aankoop- en opdrachtenbeleid en, in het verlengde daarvan, voor de radicale ontmanteling van het vigerende subsidiebeleid.

De redactie ontving twee reacties op bijdragen in *Boekmancahier* 15. Mede naar aanleiding van het *Boekmandebate* van 16 april van dit jaar reageert de Vlaamse socioloog Rudi Laermans op het artikel ‘Cultuur en openbaarheid: van problematiek naar mythe’ van Koenraad Geldof. Jos van der Pluijm en Henk Vinken, beiden verbonden aan het IVA in Tilburg, plaatsen kanttekeningen bij het kritische commentaar van Maarten Clasquin op het IVA-onderzoek *Pak eens een boek*. Het zestiende *Boekmancahier* wordt gecompleteerd met de rubrieken onderzoeks- en onderwijsberichten, boekbesprekingen, congresverslagen en een agenda.

De redactie

Bibliografische gegevens

Redactie (1993) ‘Redactioneel’. In:
Boekmancahier, jrg. 5, nr. 16, 142-143.